
Guy Labouérie

DU „STRATOMONDE“ - o „světě strategie“

Zkrácený a redakčně upravený článek francouzského viceadmirála, který byl uveřejněn v časopise Défense nationale v březnu 1994.

Autor vysvětluje, jaký stav ducha musí být pro budoucnost organizován, aby nedošlo ke katastrofě lidstva.

* * *

Někteří myslitelé považují za nutné dívat se budoucnosti přímo do tváře a vstupovat do ní jinak než jako do prolongace okamžitého stavu. Tento závěr má tolik důsledků, že konstatujeme z hlediska individuálního i kolektivního jistou všeobecnou paralýzu, která nutí soustavně hledat řešení současných velmi nesnadných otázek v příkladech vzatých z toho, co se nazývá starým řádem, ať národním nebo mezinárodním. Naše epocha je nesnadná a zneklidňující, avšak proto je zajímavá, neboť

- buď pro ni nalezneme všeobecná harmonická řešení,
- nebo půjdeme z pohromy do pohromy.

Základní podmínkou pro nalezení těchto řešení a pro jejich realizaci je „vidět“ svět lidí takový, jaký je, **jiný svět připravující se již dlouho**. To je základem každého odpovědného strategického postoje, nespočívajícího ani na zvycích, ani na jistotách a ještě méně na koncepční lenivosti nebo na soustavném výzkumu velmi krátkodobých účinků.

■ Jiný svět . . .

Pro otevřeném světě, který existoval po tisíciletí při horizontálním rozptýlení lidí, otevřeném pro dobývání málo obydlené země, který se jevil jako fyzicky neko-
nečný, nastoupil svět uzavřený ve všech svých dimenzích fyzických, ekonomických, prostorových, politických, kulturních a právních, se stále se zvyšující hustotou obyvatelstva, uzavřený prostor, který se jako uzavřený jeví teprve sotva padesát let. Navíc je ovládán dvěma závažnými paradoxy:

● Na jedné straně v důsledku stále se rozšiřující urbanizace nemůže žít a prosperovat jinak než s využitím toků materiálních a nemateriálních všeho druhu, včetně lidských, což vede ke **všeobecnému křížení**. Tento pohyb, který je nezbytnou podmínkou života a pokroku, se vedle toho kombinuje s naléhavou potřebou kulturní a politické identifikace, což je důsledkem dekolonizace jak u dekolonizovaných, tak u kolonizátorů, s potřebou rozsáhlého materiálního rozvoje a příslušného informačního a kulturního střetávání, s potřebou identifikace odmítající toto křížení, jež nechce připustit, jakož i prozíravostí nezbytnou v přísně vymezeném materiálním řádu.

● Na druhé straně, organizační systémy, které ho vytvořily, z mnoha důvodů zřejmě nemají vliv na svoje „dílko“. To se projevuje

- v rakovině, která způsobila během padesáti let vznik více než stovky států a „nestátů“ utápějících se v obtížích všeho druhu v důsledku své demografie, narůstající militarizace a vnitřní politiky neodpovídající jejich zcela zřejmým potřebám, stejně jako

- v hluboké krizi západního státu a jeho velkých vládních funkcí, určených pro otevřený svět, přičemž tyto funkce ještě v žádné zemi nevzaly v úvahu tuto uzavřenost světa; účinek toho je tím škodlivější, že podle obrazu tohoto státu se chce organizovat většina těchto nových národů.

Celek vytváří dojem všeobecné anarchie, která nahradila dřívější mezinárodní řád evropského nebo západního míru (*pax europea* nebo *occidentalia*) vládnoucího po pět století tím, že vytvářel nesprávnou geopolitickou a geostrategickou vizi, což

je prvou nevýhodou v dnešním světě, zvláště v zemích Evropské unie. Svědčí o tom obtížnost dosáhnout změny; obtížnost není jen finanční, nýbrž má hlubší kořeny, a to schémata myšlení a zvyky, jichž je velmi nesnadné se zbavit. Katastrofy způsobené takovými geopolitickými vizemi byly po několik století velmi početné a soustavně využívaly ničivé bipolarismy: kočovníci proti usdlým, venkované proti měšťanům, země věřících proti zemi nevěřících (v islámu je tento „bipolarismus“ světa nejvýraznější), námořní mocnosti proti pozemním mocnostem.

Každá lidská činnost, počínaje válkou, má od nynějška globální stránku. Planisféra (pojem, který zavedl Harisson v r. 1942), jasně dokazující oceáno-prostorový aspekt naší planety, byla převzata Organizací spojených národů a tak charakterizuje poslání této organizace a dokazuje, že byl do jisté míry vzat v úvahu globální fenomén **konečnosti světa**.

To umožňuje ukázat naši Zemi na nové mapě světa s jejími póly rozvoje demografickými, politickými, ekonomickými, vojenskými, kulturními, průmyslovými, duchovními . . . , aniž bychom zapomínali na póly drog a mezinárodního zločinu, jakož i na eventuální riziko (nebudeme-li opatrní) nového bipolarismu KBSE a non-KBSE, který by byl velmi destruktivní a jemuž by vnější poloha bohaté Asie měla zabránit přes zjevné snahy ve všech západních zemích.

Byl zjištěn globální (a globalizující) aspekt našeho světa a v aplikaci na ekonomii byl vytvořen neologismus „svět ekonomie“ (écomonde) pro vyjádření této dimenze. Stejně je tomu se strategií, která již nemůže být jiná než globální. Proto byl navržen pojem „svět strategie“ (stratomonde) jako výsledek strategických úvah zahrnující:

- lidskou masu roztržštěnou a spoutanou fyzickými a kulturními hranicemi přibližně dvou set států, se třemi prostory relativní stability (severní Amerika, Evropská unie a bohatá Asie) a třemi oblastmi strategické mobility umožňujícími mírové obcházení nebo překračování těchto hranic; jimi jsou oceány a nehmotná říše audiovizuálních sdělovacích prostředků;

- prostor jako základ všech infrastruktur vysoké technologie, které jsou nezbytné k pozorování, ke zpravodajství, k získávání informací a k jejich šíření a v případě potřeby k vedení války, jakož i k nezbytnému provozu světových sdělovacích prostředků.

Svět strategie zřejmě zahrnuje svět ekonomie. Mezi nimi je přímá vazba, jejímž viditelným projevem je souhrn toků oživujících, zvláště na oceánech, mezinárodní obchod se statky a pohyb osob, který tvoří tzv. migrační toky: pohyby osob, spontánní nebo organizované, ekonomické nebo politické; cirkulace kapitálu, surovin, zboží; složité cesty drog a pašovaných zbraní; váleční uprchlíci nebo uprchlíci před terorem atd.; to všechno jsou jevy, které svět zná od svého počátku, které však až dodnes vždy nacházely řešení, jež je však stále nesnadnější nebo dokonce nemožné v tomto jiném světě, jehož kořeny sahají hluboko do historie.

■ . . . který přichází z velké dálky

Tento jiný svět nepřichází náhodou ani v důsledku mechanického jevu naplnění. Sahá daleko do historie lidí i do historie organizace jejich společností. Ještě před pouhými několika desítkami let byl život organizován podle třech projevů moci (suverenita, síla, porodnost), uspořádaných hierarchicky shora dolů a majících svůj

původ v pradávnu, zvláště v civilizacích Blízkého východu. Nebyl prakticky nikdy zpochybňován a projevoval se také v různých mytologiích šířících se po Zemi i v konkrétní organizaci reprezentantů moci: ideologické, ideokratické nebo teokratické s jejími kouzelníky, kněžími, mágy, věšci . . . ; výkonné s knížaty, generály, králi, diktátory . . . ; ekonomické výrobní moci s rolníky, řemeslníky a v poslední době dělníky. To trvalo pro většinu lidstva až do našich dnů.

Probíhalo to bez obtíží v otevřeném světě, prázdném pro výboj, kde vnitro a mezistátní vztahy spočívaly v podstatě na síle a přijatých strategiích a kde ten, kdo prohrál, mohl v případě potřeby poněkud dále znovu získat to, co mu bylo vzato. Tyto zkoušky síly, použité proti vůli skupin lidí nebo zemí odvolávajících se na stejnou ideologii, budou omezené, ať v „nespravedlivé síle zákona“ určené k usměrnění napětí a násilí dovnitř země, nebo v použití omezených vojenských sil v případě vnějšího konfliktu. Naproti tomu budou hrozná, jakmile budou čelit ideologiím, ať uvnitř téže země nebo v mezinárodních vztazích.

Po čtyřicet století působí sémě pocházející z Blízkého východu a po dvacet století je lidstvo „oplodňováno“ ideou „trojjediného Boha“, která zcela mění obvyklé hierarchické vztahy. Šíří se pomalu a proti němu se zvedá islám, aby se stal zdrojem ještě starším. Toto sémě se začíná projevoval konkrétně, ve funkci úspěchu této plodnosti vytrvale sledované lidmi, od XV. století třemi velkými koncepcemi **humanismus**, **scientismus** a **racionalismus**, které zázračně urychlují vývoj evropských zemí, avšak dvě světové války nicméně vyznačují jejich meze a nedokonalost. Ve zmatku života světa je tato přeměna výrazně patrná teprve od padesátých let podle vzniku (k němuž dochází současně se zjištěním „konečnosti“ světa) tří velkých změn.

● Nejdříve objevení se dvou nových systémů, nikoli mocenských, nýbrž silových, a to **věd** a **sdělovacích prostředků**, které se střetávají se třetím, **administrativou**, mocným, avšak často negativním pozůstatkem starého řádu věcí. Do dneška naprosto nevíme, kam nás to povede. Vše je o to nejasnější, že se nedaří pochopit jejich vztahy, jejich omezení, a navíc, že jsou to omezení v myšlení a jednání těch, kteří jsou pověřeni **mocí**. Tato prvá změna je provázána objevením se toho, co je nesprávně nazýváno **inteligencí**, s jejími nespočetnými důsledky, které začínáme odhalovat a které značně překračují samotnou sociálně-ekonomickou oblast. Dochází k zastarávání příkladů, kritérií, vztahů, dat, včetně psychologických, starých způsobů zaměstnání a kvantitativních způsobů uvažování. Z toho vyplývá permanentní váhání tváří v tvář aktuálním obtížím naší společnosti.

● Potom **ekonomie**: je mezinárodní, již není podřízena hierarchicky ideologické a politické moci, jak se často věřilo. Je prostě krví, která napájí a oživuje celek tohoto uzavřeného světa, v němž podniky tvoří vazby, uzly, skutečné místní a mezinárodní pumpy, což vyžaduje, aby ekonomie byla nazírána zcela novým způsobem. Jestliže je ekonomie krví, nesmí se zapomínat, že není ani srdcem ani hlavou . . . Potíží je, že již nevíme, kde je srdce, kde je hlava! Tato druhá změna vyžaduje, aby byly nově definovány nejen místo, organizace a úloha podniku, nýbrž také, na základě této mondializace, místo, organizace a úloha sociální a politické organizace celé společnosti, jakož i mezistátní vztahy v uzavřeném světě,

přičemž tyto vztahy již nemohou být takové jako vztahy, na nichž je založena např. Organizace spojených národů. Rovněž ve vnitřní politice se zvětšením počtu sekt, sdružení, spolků vidíme přístup všech k moci náboženské a vojenské a neuvěřitelné výstřelky a paradoxy, jimiž se projevuje nespoutaná činnost určitých feminismů, maskulinismů a různých spolků, rozmnožujících se v úrodné půdě neurčitosti, a zájem o ně nejvíce církve, strany, odbory a jiné organizace, které by se všechny měly zcela regenerovat, aby našly svou stále nezbytnou roli.

● Nebude existovat evoluční řešení těchto změn a jejich důsledků, aniž by byla vzata v úvahu třetí, nejdůležitější a nejnepohodlnější, protože byla až dosud nejméně chápána: **proměna pojmu času**, která ovládá všechno ostatní. Čas v prázdném prostoru není totéž jako čas v plném prostoru. Jestliže je možno v prázdném světě omezit se na kvantitativní a repetitivní aspekt kalendářního času, je naléhavé (protože ve hře je lidská dimenze každého řešení) od nynějška rozlišovat co je měřítkem času a co je jeho obsahem. V uzavřeném světě, kde budou poznatky a materiální vymoženosti stále všeobecně rozšířenější, budou se právě v této otázce času, který je základní charakteristikou lidské bytosti, diferencovat kultury, zápasy, strategie. Tento vpád odlišného času nebo přesněji „obsazeného“ času, který musíme brát v úvahu ze všech hledisek, bude vyžadovat od každého rozhodovacího činitele v plném světě dvě protichůdné vlastnosti:

- schopnost nepřetržitě perspektivní reflexe, aby jednání mohlo být orientováno na kontinuitu,
- duch velmi rychlého rozhodování pro řízení nevelkými zásahy a vhodným způsobem celé organizace ať individuální nebo kolektivní.

Tato proměna času bude velmi rychle vyžadovat, aby se posoudilo, jestliže platí, že „čas jsou peníze“, zda „čas bude peníze“ stále méně z krátkodobého hlediska a stále více z dlouhodobého hlediska, avšak v podmínkách zřejmě zcela odlišných. Co to znamená pro ekonomii, kde slova produktivita, úspory, úvěr, zaměstnanost ... již nemají tentýž význam, pro strategii nebo politiku, kde se bude musit změnit mnoho způsobů chování. Z hlediska této filozofie času je Asie lépe připravena než Evropa, zvláště národy s konfucíánskou tradicí. Za žádných okolností nebude možno řešit některou z našich potíží používáním dočasných vztahů kvantitativního řádu, především jedná-li se o egalitární kvantitu, což byla bezmocná zásada starého systému. Ve světě stále více kvalitativním, jako je svět náš, nelze zaměňovat kvalitativní a kvantitativní, aniž bychom se chtěli dočkat hořkého zklamání, zvláště v nezbytném ovládnutí afektivního a psychologického, které jsou nejcitlivějšími a nejnebezpečnějšími prvky uzavřeného světa.

Tyto tři změny mají mnohé praktické důsledky, z nichž lze zdůraznit dva bezprostřední.

◆ **Exploze potřeb zpravodajství a informace**, s postupným zanikáním rozlišování mezi oblastí otevřenou a oblastí skrytou pokud jde o hlediska materiální, avšak o zcela nové a neustále se zvyšující potřeby **kulturní informace**, tj. všeho, co se týká lidí, lidské masy jako takové. Tato informace, nezbytná pro všechny naše aktivity, ať jsou jakékoli, bude vyžadovat velké finanční a lidské investice dlouhodobé a velmi dlouhodobé, a též rozvoj stále dokonalejších technologií a mate-

riálů ve všech oblastech zjišťování a poznávání činností lidí, jakož i ve výchově vysoce vyspělých analytiků a syntetiků. „Intelligence“ v tomto druhém významu se stává důležitou veličinou pro budoucnost, která připomíná, že ani kultura ideokracie ani kultura technokracie, které jsou obě v hluboké krizi, si nemohou činit nárok na uspokojivé řešení. Musí být základem „geokultury“, která bere v úvahu nesmírnou rozmanitost lidí.

♦ **Exponenciální rozvoj komunikace**, chápaný v etymologickém smyslu „provádět společně“, cum manere, nikoli ve smyslu šíření informací, jak je nyní chápán. Bude to v podstatě jediný mírový prostředek pro zvládnutí anarchie, projevující se postupně strategiemi komunikace jako náhrady za strategie střetávání, přičemž se nejedná o manipulaci pomocí sdělovacích prostředků a propagandu, nebo o pouhé šíření informací, nýbrž o realizaci společných záměrů pro to, aby bylo jiným způsobem dosaženo toho, čeho v plném světě dosáhnout nepřipouští síla. Důsledky toho jsou rozsáhlé a například ve vojenské oblasti přivodí přeměnu ozbrojených sil a jejich prioritní orientace na „chirurgický oceánsko-kosmický nástroj“ v případě potřeby umožňující umlčet toho nebo onoho velkého rozvratníka, jichž je historie plná a jejichž zánik není bohužel programován pro zítřek. Maritimní národy jsou pro tento vývoj připraveny nejlépe a mají k tomu nejlepší předpoklady.

■ Začátky sjednoceného světa

Bude to zřejmě platit pro všechny aktivity člověka XXI. století a nejen pro vojenská hlediska. Pro neschopnost přjmout a promýšlet nezbytné přeměny individuálně a kolektivně upadne do destruktivní anarchie. Je nutno konstatovat, že dnes 85 % lidí žije v režimech starého systému myšlení a organizace, přičemž většina populace ze sociálně-kulturního hlediska nepřekročila XII. století. Kromě toho, 99 % populace ostatních, tj. v podstatě tzv. západních zemí, nechápe vývoj ani to, co je v sázce, přičemž víceméně nejasně chápe neschopnost starých organizací poskytnout řešení. Tyto populace vedené vědou rozpoznávají zítřejší podmínky příliš pomalu k tomu, aby je mohly zvládnout. Z toho vyplývá **všeobecný duchovní zmatek**, jehož nejzřetelnější známkou je ochuzení jazyka, jež zjišťujeme ve všech zemích a ve všech povoláních.

Sjednocení na jazykovém základě není otázkou zítřka a jestliže je účelné o něm uvažovat, bylo by vážnou chybou uvažovat o něm bez zřetele k lidské bytosti, která má skutečný význam jen ve své rozmanitosti.

V tomto světě strategie, v němž se od nynějška nacházíme, je nutno dbát nejen na to, aby se neobnovil žádný bipolarismus, aby nemohl vzniknout žádný monopolismus, ale také na to, aby svět nepřestal být multipolární a přístupný pokroku v harmonii celku, spočívající na stálém posilování antagonistické dvojice svoboda-solidarita. Toho nebude dosaženo mávnutím kouzelného proutku, nýbrž - jako vždy - těžkou prací lidí a změnou jejich mentality, které mohou přinést příznivé výsledky pouze za předpokladu, že naleznou „stratégy“, kteří je století za stoletím povedou do historie pokud možno nejméně tragické, k následným přeměnám, jejichž předpoklady jsou možná skryty v hloubce našeho bytí.